

Vóórkomen van de paarse buisjesspons vertoont golfpatronen

Adriaan Gmelig Meyling, Stichting ANEMOON

De paarse buisjesspons werd in 1977 voor het eerst opgemerkt. Deze soort was nooit in de literatuur of collecties vermeld. Een vreemde nieuwe soort voor de wetenschap dus. En daarop werd ook de nieuwe wetenschappelijke naam *Haliclona (Soestella) xena* De Weerd, 1986 gebaseerd. 'Xena' is afgeleid van het Griekse 'xenos' wat 'vreemd' of 'buitenstaander' betekent.

De paarse buisjesspons leeft in zout en brak water. De spons vormt op hard substraat een brede korst met meerdere vrij brede buizen, die tot ruim 10 centimeter hoog worden en een diameter hebben van 1 tot 2 centimeter. Bij uitgegroeide kolonies zijn de uitstroomopeningen vaak verbreed, waardoor het hele organisme wat plomp overkomt (zie foto). Kolonies worden in diameter doorgaans niet veel groter dan 20 centimeter. Op twee tot drie meter diepte zijn ze meestal paars. Dieper varieert de kleur van lichtpaars tot geelbruin. Deze spons voelt zacht aan en breekt snel af.

Verwarring

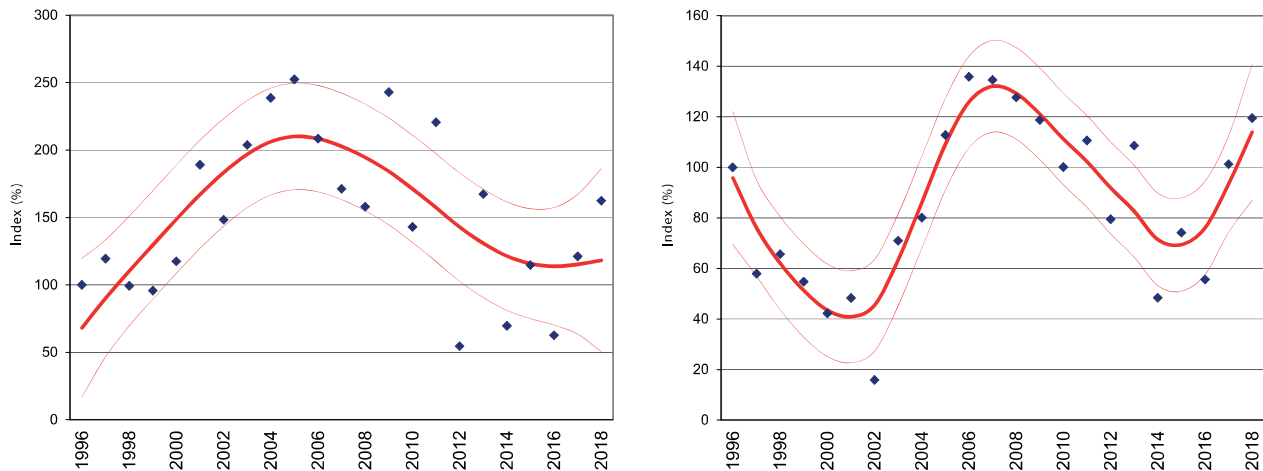
De paarse buisjesspons is te verwarren met de Amerikaanse buisjesspons (*Chalinula loosanoffi*). Deze laatste soort vormt echter los van elkaar staande kleine bruine buisjes. Verwarring met de witte buisjesspons (*Leucosolenia variabilis*) is ook mogelijk, maar minder waarschijnlijk. De buizen van die soort zijn veel dunner en verlopen grilliger; minder in één richting omhoog en hebben overal ongeveer de zelfde breedte, zonder verdikking aan de uiteinden.

Verspreiding

Het oorspronkelijke verspreidingsgebied van de paarse buisjesspons is nog steeds niet bekend. Toch gaat het vrijwel zeker om een exoot en men vermoedt dat de soort is meegekomen met geïmporteerde oesters die in de Oosterschelde zijn uitgezet. In de Nederlandse sponzencollecties van Naturalis zijn uit de periode vóór 1977 geen paarse buisjessponzen opgenomen. In Nederland werd de paarse buisjesspons voor het eerst op 24 november 1977 verzameld. Pas in 1986 werd de soort, na lang speurwerk in de literatuur, uiteindelijk beschreven als nieuwe soort voor de wetenschap. Na de eerste vondst in 1977 nam het aantal meldingen zeer snel toe. De soort behoort nu tot de meest algemene sponzen van de Zeeuwse Delta.



Paarse buisjesspons.
(Foto: Marion Haarsma)



Trend van het voorkomen in respectievelijk de Oosterschelde en het Grevelingenmeer in de periode van 1996 t/m 2018.

De donkerblauwe stippen geven de geïndexeerde jaarwaarden voor het voorkomen ten opzichte van het basisjaar in 1996. Het voorkomen is gebaseerd op de gemiddelde abundantie waargenomen door MOO-waarnemers, waarbij gecorrigeerd is voor onevenredige verdelingen van de waarnemersinspanning over jaren, maanden en locaties. De middelste lijn geeft de trendlijn berekend met TrendSpotter gebaseerd op de geïndexeerde gemiddelde abundanties. Het gebied tussen de bovenste en onderste lijn geeft het betrouwbaarheidsinterval van 95% om de trendlijn. Zie voor methode Bron: Loos, L.M. van der & A.W. Gmeliq Meyling, 2019. Het Duiken Gebruiken 4. Gegevensanalyse van het Monitoringproject Onderwater Oever (MOO). Fauna-onderzoek met sportduikers in Oosterschelde en Grevelingenmeer. Periode 1994 t/m 2018. Stichting ANEMOON.

Net als relatief veel andere mariene exoten, komt ook deze soort veel minder algemeen voor in de Waddenzee en wordt de soort slechts incidenteel in de Noordzee aangetroffen.

Trend

De paarse buisjesspons is sinds 1996 betrokken bij het Monitoring Project Onderwater Oever (MOO). Bij dit project worden door biologisch onderlegde sportduikers, op systematische wijze waarnemingen gedaan. Uit de gegevens van dit project komt naar voren dat er sinds 1996 geen sprake meer is van een verdere sterke toename. De voorkomens van de populaties zijn sindsdien aan een golfpatroon onderhevig. Deze patronen verlopen in het Grevelingenmeer duidelijk anders dan in de Oosterschelde (zie grafieken). Het is nog niet duidelijk welke oorzaken aan deze patronen ten grondslag liggen.

Impact

De paarse buisjesspons behoort tot de minder onaangename exoten. Kolonies blijven beperkt in omvang. Daardoor is hun invloed op andere sponzen en sessiele organismen beperkt, al zal er ongetwijfeld wel enige concurrentie zijn. Ook ziet het er niet naar uit dat het voorkomen grote negatieve invloed heeft op de mossel- en oestercultuur. Voor veel duikers hebben de roze tot paarse kleur en de plompe vorm van deze soort iets aantrekkelijks, al gaat het misschien wat te ver deze zachte vreemdeling te beschouwen als knuffelspons.

Zie voor verspreiding: <https://www.verspreidingsatlas.nl/S132883#>